

Отже, гуманітарна необхідність конституювання політичної антропології в спеціальну галузь антропологічного знання впливає з принципу співіснування людини з навколишнім природним і соціальним середовищем. Вона забезпечує розуміння нероздільності розв'язання конкретних політологічних проблем від вивчення самого суб'єкта пізнання, умов його життя та діяльності. Це надзвичайно важливо насамперед у процесі створення спеціальних технологій організації політичного життя відповідних суб'єктів під час прийняття політичних рішень.

Список використаної літератури

1. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / Сборник / Х. Ортега-и-Гассет; отв. Ред. М.А. Кисель. М.: Наука, 1991. 411 с.

ГЛИБОКА КРИЗА МОДЕРНУ: ОСВАЛЬД ШПЕНГЛЕР ТА ІДЕОЛОГІЯ НІМЕЦЬКОЇ «КОНСЕРВАТИВНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ»

Сухарина А. А.

*аспірант кафедри теорії та історії політичної науки
Львівського національного університету імені Івана Франка*

«Сутінки Європи» Освальда Шпенглера є продуктом свого часу. Книга, перший том якої був виданий у 1918 році, а другий у 1922 році, навряд чи могла бути написана в інший час чи в інших умовах. І, читаючи цю працю через століття, всю інформацію потрібно пропускати крізь сито сприйняття німецького інтелектуала початку 20 століття, яке очевидно було зовсім іншим ніж у будь-кого з нас.

Перша світова війна стала фактично кінцем ліберального образу поступального історичного прогресу, якому не має кінця. Якщо говорити літературними кальками, війна «похоронила модернізм в окопах». «В інтелектуальному полі особливо напружено кризу класичного модерну переживали країни, які через свою історичну специфіку були вимушені в прискореному темпі проходити крізь всі ступені модерну». [2, с. 52]

Європа, а особливо Німеччина, зіткнулась з серйозними проблемами ідентичності. Модерн, його проект та програма, все те, що дозволило Європі зробити науковий, технічний та культурний стрибок у розвитку, перестали сприйматись самоцінними, натомість підпавши під критику та інтелектуальний сумнів. Модерн в певний момент стає проблемою для самого себе та потребує переосмислення своїх базових постулат.

Для Німеччини початку ХХ століття процес модернізації був особливо складним. Кілька надзвичайно серйозних змінних впливали на уми людей, які не встигали адаптуватись до мінливого часу. Наростаюча науково-технічна революція, зміна культурних парадигм – все це втискувалось у непропорційно малі часові проміжки. Культ матеріалістичного світогляду – це початок космополітичної цивілізації. І, відповідно, такі прибічники змін, як Маркс чи Дарвін, і є тими представниками кінця культури [3, с. 192].

Це все і стало тим викликом, з яким зустрілась консервативна частина Німеччини. Консерваторів завжди було вдосталь, так само, як інтелектуалів серед них. Вони, по суті, мали лише два шляхи для протидії модернізації. Перший – ставити їй перепони,

розтягнувши на триваліший період. Але такий стан справ не міг серйозно змінити хід справ, а лише відстрочити неминуче. Мова йде про зміну термінів, а не результатів.

Інший шлях – перенаправити модерний рух в інше русло, у так звану «консервативну революцію». Німецька ідеологія «консервативної революції» представлена так званим пошуком особливого історичного розвитку Німеччини, німецьким консерватизмом, а саме націоналізмом, антилібералізмом, протиставленням духу німецького духу та німецької культури до цінностей західної цивілізації.

«Консервативна революція» була спробою створення так званого радикального німецького націоналізму і консерватизму. Її ідеологи вийшли за рамки станового консерватизму та наголошували на «істинних» цінностях німецької історії та суспільства, таких як культ вождя, авторитаризм, відповідальність громадянина перед державою і навпаки тощо.

Шпенглер – один з основних ідеологів консервативної революції. Він стверджував: «Коли закінчується культура та настає цивілізація, до влади приходять буржуазія. Це спричиняє падіння авторитету держави, а на місце традиційних уявлень про державу приходять партикулярні (особисті) інтереси, влада матеріальних цінностей та грошей.

«Справжня історія починається зі створення двох протостанів: знаті та духовенства <...> Весь зміст історії зосереджується виключно в цих станах Селянин – позаісторичний» [4, с. 98]. Сама ідея демократії чи парламентаризму (тобто допущення цих «позаісторичних станів» до політики) глибоко неприємна Шпенглеру. На його думку, парламентаризм – це домінування партійних інтересів над загальнодержавними, корупція та маніпуляція громадською думкою. Демократія є нічим іншим, як ознакою та початком занепаду та загибелі культури. Демократична форма правління є проявом політичної деградації.

Після парламентаризму настає період «цезаризму». Він характеризується правлінням сильної харизматичної особистості, яка, проте, не має жодної культурно-історичної детермінації. «Цезаризм» – це такий спосіб правління, який є беззмістовним за своїм внутрішнім характером, незважаючи на всі правові та державні формулювання.

Яку ж альтернативу пропонує Шпенглер? Очевидно, він залишається ідейним прихильником німецької державної бюрократії. Однак чистота державної машини потребує звільнення не тільки від буржуазних капіталістів, але й від інших суб'єктів, які можуть впливати на політичні рішення, зокрема церкви. Відповідно, правильною є лише «чиста політика», тобто такий бюрократизм, який забезпечує самостійне функціонування держави. «Про державу не можна говорити як про сферу політичного управління і про специфічні практики з нею пов'язані, тому що держава – це, радше, умова їх можливості» [1, с. 57]. Шпенглер стверджує, що світова історія є насамперед історією держав, отже, це те єдине, що має історичну вагу.

«Консервативна революція» не залишилась простим теоретизуванням Шпенглера та групи німецьких інтелектуалів. Вона здійснилась у Німеччині внаслідок приходу до влади націонал-соціалістів. Але очевидно, що ця революція стала не зовсім тією, про яку мислив Шпенглер. В ній не було того елітизму, справжнього суспільно-політичного розмежування та багатьох інших аспектів. Так, консерватори були противниками Веймарської республіки, але водночас вони не були прихильниками Третього Рейху. Замість елітаризму і самостійного авторитаризму вони отримали загравання з натовпом та тоталітаризм. Такі речі і відлякували консерваторів.

Яким би не бути скептиком стосовно ідей Шпенглера, не можна відмовити йому у певному прогностичному таланті чи то пак удачі. Використовуючи його термінологію, можна стверджувати, що європейська культура, принаймні на прикладі Німеччини, дійсно занепадала та була заміщеною цивілізацією. Парламентаризм згодом вичерпав себе, а йому

на зміну прийшов «цезаризм» у формі нацистського режиму. І незважаючи на те, що гітлерівська Німеччина була певною мірою продуктом та творенням ідеологів «консервативної революції», це стало завершальною точкою, агонією німецької культури. Після війни Німеччина стала іншою. Нині ж вона значною мірою є тою, проти якої виступав Шпенглер: однією з найбільш цивілізованих держав Європи. Культура померла, наступила цивілізація.

Шпенглер досліджує історію як аналогію. Звісно, потрібно мати велику сміливість, щоб заявити про аналогічність ситуації Німеччини після Першої світової війни і сучасної України. Та й загалом, така аналогія майже напевне буде недоречною. Однак, можна зазначити лише одну річ: коли прогрес рухається швидше, ніж люди готова його прийняти, це не може не викликати спротиву.

Список використаної літератури

1. Подорога Б.В. Идеологические корни философии истории Освальда Шпенглера. Вестник РГГУ. 2014. № 10 (132). С. 57–66.
2. Терехов О.Э. Освальд Шпенглер: «консервативный революционер» в эпоху кризиса классического модерна. Журнал региональной истории. Т.1; № 2 2017. С. 51–64.
3. Шпенглер О. Закат Европы: очерки морфологии мировой истории. 1. Гештальт и действительность. Москва: Мысль, 1998. 663 с.
4. Шпенглер О. Закат Европы: очерки морфологии мировой истории. 2. Всемирно-исторические перспективы. Москва: Мысль, 1998. 606 с.

ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕОРІЇ КУЛЬТУРИ О. ШПЕНГЛЕРА У ДОСЛІДЖЕННІ СПІЛЬНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ СУЧАСНОСТІ

Угрин Л. Я.

*кандидат політичних наук, доцент кафедри теорії та історії політичної науки
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Формування спільної політичної ідентичності сучасних суспільств, її вагомий вплив на процеси суспільно-політичних трансформацій в умовах кризи національної держави, посилення космополітичних орієнтацій зумовлює інтерес вчених до пояснювальних моделей кризового функціонування культурних і ціннісних систем як основи будь-якої ідентифікаційної моделі, обґрунтованих у минулому. Їхня верифікація часом дає змогу глибше усвідомлювати та аналізувати сучасні проблеми та шляхи їх вирішення. В цьому контексті цікавою є книга німецького філософа та історика Освальда Шпенглера «Сутінки Європи» (в німецькому оригіналі – «Der Untergang des Abendlandes»), назва якої може бути також перекладена як «Присмерк Заходу». Перший том книги побачив світ 100 років тому, зробивши маловідомого викладача знаменитим інтелектуалом та пророком. Найвідомішими та найдискутованішими були й залишаються тези про занепад Європи (Заходу) через «внутрішню вичерпаність», «внутрішню смерть», яка наступить для європейців, за прогнозами вченого, «після 2020 року» [1, с. 538].

Ознаки та процеси сучасного культурного та політичного життя Європи, Європейського Союзу – мультикультурність та небажання представників нехристиянських культур інтегруватися у європейську культуру і послуговуватися європейськими цінностями, кри-